

ZNÁMKY KRAKOVSKÉHO VYDÁNÍ POUŽITÉ NA ÚZEMÍ TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA

Sblížením se koncem 1. světové války byl završen i rozklad Rakousko-Uherské monarchie, který vyvrcholil koncem října a v průběhu listopadu roku 1918 vznikem nástupnických států (Německé Rakousko, Československo, Maďarská republika) a odstoupením částí území nově vznikajícím státním útvarům (Polsko, Království SHS) a dalším státům (Rumunsko, Itálie).

Území rakouského Haliče bylo začleněno jako součást vznikajícího polského státu po vítězství Poláků nad Ukrajinou v celosvětovém konfliktu o východní část Haliče. Území Těšínského Slezska se stalo sporným územím, o které vedlo diplomatický i vojenský boj Československa a Polska, který byl završen až 28. 7. 1920 rozhodnutím Konference velvyslanců o stanovění hranic mezi ČSR a Polskem na Těšínsku.

Sporným regionem pro problém záležitosti v Haliči a Těšínském Slezsku byla prohlášena již dne 28. 10. 1918 ustanovená Polska likvidační komise v Krakově, která se po 11. 11. 1918 podříbila centrální vládní správě. Poštovní správa na území celé Haliče a Těšínského Slezska vykonávala ředitelství pošt a telegrafů ve Lvově, ekonomické oddělení a hospodářský úřad byl dislokovaný v Krakově.

Poštovní úřady na území Haliče a Těšínského Slezska byly na konci roku 1918 dočasně zrušeny zákonými změnami a ostatními opatřeními, které zůstaly i nadále v platnosti a byly používány jako předčasně polské známky oběhové jako v ČSR. Výsledkem k revolučním náladám ve vznikajících státech se i v Haliči a Těšínském Slezsku začaly objevovat neoficiální mince revoluční přetisků na rakouských známkách, které vyjadřovaly poběhovou situaci. Použití těchto přetisků bylo poštou tolerováno až do 20. 1. 1919, kdy byla v Polsku ukončena platnost rakouských známek a celin.

Jednou z aktivit Polské likvidační komise po vzniku Polska se stala urychlená organizace polské pošty a vydání polských známek a dalších cenin, byť provizorních, které by nahradily používané rakouské poštovní ceniny. Důvody pro urychlené vydání provizorních známek byly tyto:

1. Propagace Polské republiky a deklarace fungování státu.
2. Skutečnost, že na území Haliče a Těšínského Slezska platila korunová měna na rozdíl od ostatních částí Polska, kde zůstaly v platnosti německé marky, a tudíž provizorní známky vydávané ve Varšavě byly těžce použitelné.
3. V době komplikované politické situace a lokálních vojenských konfliktů na územích vznikajících států se dostalo do oběhu velké množství nelegálně dovozených poštovních cenin, což poškozovalo oficiální poštovní správu.

Přípravou vydání provizorních známek byl v prosinci 1918 pověřen ředitel poštovního hospodářského úřadu v Krakově. Dne 2. 1. 1919 bylo zahájeno v krakovských tiskárnách by Książki a by Zielonki přetiskování rakouských vyplatných, nositelských a doplňkových známek z krakovského hospodářského úřadu přetiskem POCZTA POLSKA. Přetiskování bylo oficiálně ukončeno 20. 1. 1919.

Ke Krakovskému vydání provizorních polských známek vydala dne 12. 1. 1919 ředitelství pošt a telegrafů ve Lvově nařízení, kde byl jako den vydání známek z Krakovským přetiskem uveden 20. 1. 1919, a které obsahovalo další pokyny pro poštovní úřady:

1. Dnem 20. 1. 1919 vydati rakouské poštovní známky a celiny z oběhu.
2. Zbytek zásoby rakouských známek a celin odeslat nejpozději dne 22. 1. 1919 do úřadu v Krakově.
3. Do oběhu nových poštovních známek a celin vyplatit zůstatky v hotovosti.

Oficiální doklady o distribuci polských známek Krakovského vydání na jednotlivé poštovní úřady nám nejsou známy, jejich použití na poštách dislokovaných na území Těšínského Slezska je tak možné dovodit pouze z dochovaných celistvostí. Přehled dochovaných použití známek Krakovského vydání na celistvostech je uveden v následující tabulce.

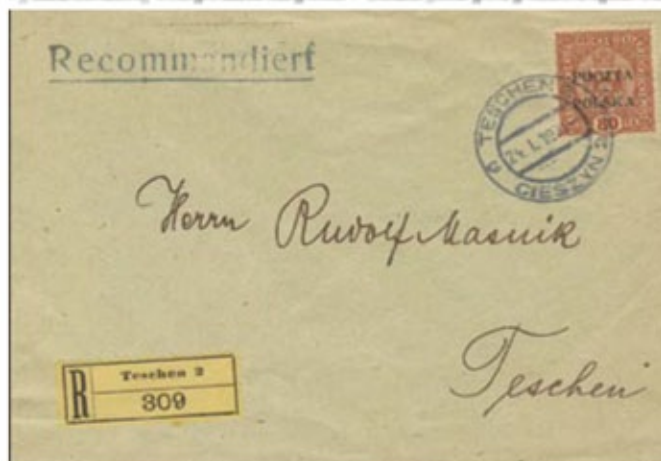
Období použití	Hodnota	Poštovní úřad		Použití dle denního razítka	Poznámka
		Polsky	Česky		
10. – 22. 1. 1919, období před obsazením části Těšínska čs. vojskem (Šnejdársko-važeni)	8h	Rychwald	Rychwald	22. 1. 1919	celistvosti filatelicky motivované výstřek z obálky výstřek
	25/80h	Frycztat	Frylitz	20. 1. 1919	
		Bogumin 1	Bohumín 1	21. 1. 1919	
23. – 30. 1. 1919, období obsazení části Těšínska čs. vojskem	6h	Cieszyn 2	Těšín 2	23. 1. 1919	celistvosti filatelicky motivované dopis, obrácený přetisk celistvosti filatelicky motivované výstřek peněžní dopis celistvosti filatelicky motivované
		Cieszyn 1	Těšín 1	25. 1. 1919	
	15h	Rychwald	Rychwald	27. 1. 1919	
		Bogumin 1	Bohumín 1	23. 1. 1919	
	25/80h	Bogumin 1	Bohumín 1	23. 1. 1919	
		Cieszyn 2	Těšín 2	27. 1. 1919	
		Cieszyn 1	Těšín 1	30. 1. 1919	
		Rychwald	Rychwald	25. 1. 1919	
	40h	Cieszyn 2	Těšín 2	27. 1. 1919	
	80h	Cieszyn 2	Těšín 2	23. 1. 1919	
	3K	Cieszyn 2	Těšín 2	24. 1. 1919	
	½ sh doplatní	Rychwald	Rychwald	26. 1. 1919	
31. – 10. 8. 1920, období po obsazení části Těšínska čs. vojskem	8h	Rychwald	Rychwald	27. 1. 1919	celistvosti filatelicky motivované
	15h	Bogumin 1	Bohumín 1	31. 1. 1919	
	20h	Cieszyn 2	Těšín 2	10. 2. 1919	
	25/80h	Bogumin 1	Bohumín 1	6. 2. 1919	
	40h	Cieszyn 2	Těšín 2	31. 1. 1919	
	5h doplatní	Cieszyn 2	Těšín 2	6. 2. 1919	

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že ke studiu jsou k dispozici převážně jen celistvosti více či méně filatelicky motivované, použití polských známek Krakovského vydání na přetiskové či postkance odeslané z poštovního úřadu na území Těšínského Slezska není autorem známo. Tento přehled neobjevuje zásobní poštovních úřadů známek Krakovského vydání uvedených hodnot, neboť výsledkem k charakteru existujících celistvostí je možné, že přetiskové známky opatřili odeslatelé dopisní vložkami.

Ovšem celistvosti s použitými polskými známami Krakovského vydání, které dnes tvoří jediný sběratelský a dokumentační materiál k použití rakouských známek z Krakovským přetiskem na Těšínsku v počáteční době tvorby hranic nových států se tak zachovaly především sběrateli a filatelickými obchodci.

Pan Rudolf Masník z Těšína

Pan Masník sdokumtoval poštovní použití polské známky Krakovského vydání hodnoty 80h použitou na poště v Těšíně ještě před poběhovou správou.

Expresní dopis odeslaný v rámci poštovního úřadu Těšín (Těšín 2, Cieszyn 2) dne 20. 1. 1919, ten ještě před poběhovou správou před obsazením čs. vojskem. Těšínským polskou známkou 80h Krakovského vydání, přetiskem.